

První byly duše lakomců a zrádců, druzí samovrahdové. Nestlouká-li se mléko, je uhranuto, k tomu účelu vloží se 3 kameny z křižovatky do máselnice, nakuře se „chlapeckou lískou“ a stlouká se pod kravem, aby nikdo přístupu neměl. Ve kterém domě kvete netřesk, někdo z rodiny do roka zemře. Škytne-li kdo z rána, vzpomíná na smrt, dopoledne-li dobří lidé, odpoledne leckdo, večer milý neb milá. Svrbí-li pravá dlaň, bude vydání, levá příjem v penězích, pravé oko, bude mít radost, levé mrzutost, obě, bude plakati. Praská-li dříví na ohništi a jiskry daleko prskají, přijde host z daleka. Aby kráva dobře dojila, má se občasné koryto vymazati kravincem a pak umýti, aby nedojila dá se jí do koryta ledku. Kdo se ráno neumyl, uřkne dobytek, podobně může ten dobytek uřknouti, kdo nevejde do chléva a dívá se naň z venku. Než se vede dobytek na trh, má se mu třikrát naplivnouti mezi rohy, aby prodej se zdařil (vypravoval Fr. Koruna).

Statistika: utonutí, sebevraždy. Dne 7. XI. pásla A. Seidlová podél Sázavy krávu, která se přiblížila až na pokraj břehu, ten se prolomil a kráva spadla do řeky. Seidlová chtěla dobytce zachrániti, skočila pro ni do řeky. Občané přispěchavši na pomoc zachránili sice krávě život, ale ženu dovezli domů již utonulou. Od r. 1884–1924 oběsilo se zde mimo již dříve označené 6 mužů, 1 žena, vlakem dala se přejít 1 žena, do studně skočil 1 muž.

Různé záznamy. Ladislav Velen ze Žerotína postavil v Zábřeze na starém hřbitově bratrský kostelíček na místě stávajícího dřevěného. Po bitvě bělohorské ujel Velen do ciziny a jeho panství dostavilo se Karlu z Lichtenštejna, jenž dav se do služeb církve římské, stal se pánem severní Moravy.

Ve stol. XIII. a XV. konaly se sněmy v Olomouci, Jihlavě, Praze, Čáslavi, Brně, avšak od r. 1624 vždy v Brně. Na nařízení některých kněží byly na severní Moravě v tomto období mrtvoly jistých lidí vykopány a spáleny, poněvadž se věřilo, že v noci vstávají z hrobu a vysávají živým krev.

Sněmovníci moravští vážili si málo svého práva a scházeli se na sněm v tak malém počtu, že od 23. XII. 1703 král viděl se pohnuta ustanovit, aby k platnému usnesení a uzavírání postačilo, když 3 sněmovníci byli přítomni. 1713 byl mor v Šilperku, Šumperku, Litovli a okolních obcích. 1777 zřízeno v Brně biskupství. 1782 začalo se na Moravě kopati kamenné uhlí. P. Fr. Hikl daroval 26. IV. 1925 pro obecní archiv listinu, ze které vyplývá, že při záměně dvora rájeckého v obec Teodorov obdržel nový přistěhovalc ze dvora rájeckého 9 měřic 17 mírek pole, 1 měř. louky, ze dvora zvolského 5 měřic 19 mírek pole, 2 měř. 16 mírek luk = 18 měř. 20 mírek. Celoročně musel platit 40 zl 48 kr 3 dr a odváděti pšenice 1 měř. 16 mírek in natura a zrní (ječmen) 6 měř. 12 2/8 mírký = 7 měř. 28 2/8 mírký. Koncem XVIII. st. přivezli si Čeští bratři ze svatojanské pouti z Prahy českobratr. bibli. 1804 vznikl na Lebenově v Zábřeze požár, jenž ztrávil 7 domů, v Krumpachu 2, na dolním předměstí 17 domů a 2 stodoly. Stát podřídil obec. školství dozor farářů a vikářů. Vládu založena nár. banka, jež se starala o vykoupení šajnu a umenšení státního dluhu. 1819 Lékařsko–chirurgická škola v Olomouci prohlášena universitou, avšak r. 1854 zrušena. Založen první cukrovar na Moravě v Dačicích. 1842 převezeny ostatky Karla ze Žerotína ze Zvole do Bludova. 1846, při c. k. mor. slezském a remundním ouřadu kupovali se koně kyrysnické po 160 zl stříbra, dragounské cca 125 zl, lehké cca 118 zl, tažní a dělostřelecké cca 140 zl, jezdecké pro dělostř. cca 118 zl. 1847 zaveden první telegraf z Brna do Vídně. 1848 vybaveny grunty z břemen a zrušeno poddanství. Na Moravě počal Vheral Jan, publicista, vydávati první poučný a zábavný časopis: „Týdeník v Brně“, který v druhém ročníku zanikl. 1850 zřízeny obchodní a živnostenské komory. 1852 upraveno honební právo, čímž pustošení lesů učiněna přítrž. V obec. archivu jest přehled polit. a soudního rozdělení Moravy. Obec Rájec s Teodorovem platila pozem. daně 1015 zl 36 kr, domovní 136 zl 53 1/2 kr, obec sama platila za své pozemky 61 zl 12 kr. 1858 zavedena všeob. branná povinnost 8letá, ale setrvávalo při zásadě, že zámožní mohou se z povinnosti vyplatiti. 1860 do Zábřeha přišel Vilém Brasse, zakladatel fy. Vilhelm Brasse et Söhne in Hohenstadt. Tento prusák byl velký germanisator zdejšího kraje, i v Teodorově měl v úmyslu postaviti německou školu. Zrušen absolutismus a zavedeny zemské sněmy. 1861 na zem. sněmu moravském měli Němci většinu. Zastoupeny byly 3 kurie: a) velkostatkáři a virilisté b) města a obchodní komory c) obce venkovské. V r. 1863, 1864 a 1865 neměla obec Teodorov naprosto žádných obecních příjmů. 1864 vycházelo na Moravě 22 novin. R. 1866–1868 zavedena všeob. branná povinnost bez výjimky s 3letou presenční službou, zrušeny tělesné tresty, přibyla zeměbrana. 1868 položen základ ku stavbě Nár. divadla v Praze. 10. V. konán první tábor na Řípu. 1871 za ministra Ad. Auersperga počala persekuce tisku, potlačení svobody, rozpouštění zastup. sborů samosprávných, panství policie a četnictva. 1873 spekulací v akcích průmyslových a bankovních následoval úpadek (krach). Zavedeny přímé volby do říšské rady. 1777 povýšeno biskupství olom. na arcibiskupství. 1879 slavena stříbrná svatba jejich Vel. Cís. Františka Jos. i s Alžbětou. 3. VII. vyhořel K. Puchr, Jos. Bartoň, Fr. Hrubý a Ant. Hornyš. 1880 Němci zřídili výbojný školský spolek „Schulverein“ a proti tomu založena „Ústřední matice Školská“, pro kterou v obci též sbíráno. 10. V. 1881 sňatek kor. prince Rudolfa s belgickou princeznou Štěpánkou. Dokončena stavba Nár. Divadla v Praze, které hned vyhořelo, ale r. 1882 postaveno znova. I zde konány sbírky. 1882 zřízena v Zábřeze občanská beseda. Universita pražská rozdělena na čes. a něm. V r. t. i v letech pozdějších obecní posel (vyslání) docházel na zámek (okr. hejtmanský) v Zábřeze s koženou kabelou označenou „Grohs Rasel“ pro zprávu, též odváděl daň, kterou starostové vybírali pro berní úřad. 18. 4. 1885 založena občanská záložna v Zábřeze. 1886 v Rájci byl dobytčí mor. Ve škole pořízeny nové školní lavice. 1887 uzákoněno pojištění dělnictva v nemoci neb úrazu. 1888 zavedena domobrana pro nevojáky ve stáří 19–42 let. 1891 byla jubilejní výstava v Praze, které se pisatel zúčastnil. 1892 pod sochu sv. Trojice umístěna plechová tabulka se jmény tehdejšího obec. výboru a běžné mince. Vyzděn potok před školou, neboť při rozvodnění tekla voda až ke stupňům školním, takže se musela dávat přes vodu deska. 1893 dle rejstříku o daném povolení odbývat taneční zábavy platil ženich 70 kr poplatek za povolení a 50 kr kolek, hostinský též 70 kr a 1 zl kolek. 1895 národopisné výstavy v Praze zúčastnil se V. Fridrich. 1896 vyhořela stodola Jos. Svačinovi. 1900 arcibiskup olomoucký Dr. Teodor Kohn přijel obhlédnouti zdejší revír. Ještě v tomto období docházely německé pasy hnanecké, později již české. Oprava cest vykonána bezplatně dobrovolnou robotou. 1903 z usnesení obec. zastupitelstva poskytnuta obec. žebračkám (kočí, Weinlich) cca 60 h denní podpory. 1905 česká Morava manifestovala v Brně pro zřízení university na Moravě. Za starostování p. Ant. Urbana zrušen na č. 1 (61) v Teodorově hostinec z té příčiny, že měl nedostatečné místnosti a že si toho obec nepřeje. Potok vyčištěn a zhlouben. V t. r. 1908 a ještě později byli z obce zdejší členy veteránského spolku v Koloředově: Alois Penč, Fr. Štram-pach, Ig. Sadil a Jos. Maixner, jenž zastával službu bubeníka. 1912 na rozvádění elektrické energie postaven u školy transformátor. Osvětlení obce spojeno bylo s mnohými překážkami. Zavázáno všechno muž. obyv. až do 50 let pomáhati za války neb mobilisaci vojenským účelům dle sil svých. U přechoty zavedena 2letá služba presenční. 1913 Karel König ustanoven zvoníkem a užívá 4 kousků pole „U ohrady, Staré zvoníční pole a Loučku u studánky“. 1914 nočním hlídačem zvolen Alois Penč za ročních 130 K. Do svazku obce přijat Fr. Portyš. 1. IV. 1914 otevřena Sokolovna v Zábřeze. Zřízena universita na Mor. v Brně. 15. XII. 1915 z nařízení místodržitelství ze dne 15. XII. 1915 č. 2283 zavedeny chlebenky a zvolena chlebová komise (Hybner, Blanka). 21. XI. 1916 zemřel rak. císař František Josef I. u věku 86 let, nástupcem byl jeho synovec 29letý Karel (poslední). V Teodorově založen chudinský fond, v Rájci byl odedávna. 1917 na VI. válečnou půjčku upsala obec Teodorov 10 000 K, avšak v r. 1918 odprodala ji živnostenské bance se ztrátou 37 %. V Teodorově zvýšeno cestné do Zábřeha z 1 K na 3 K. V t. r. stavěla se poblíž kováře Jindř. Novotného slavobrána za příčinou uvítání olom. arcibiskupa Lva barona Skrbenského z Hřístě, který udílel ve Zvoli svátost biřmování.

Majitelkou protějščího domu č. 1 v Rájci byla tehdejší Marie Sultusová z Mitrovic, s níž společnou domácnost sdílel statný mládenec Jos. Klapka. Oba tito svob. lidé nic nedělali, ve dne spali a v noční době vycházeli na lup do okolí, v obci se však ničím neprovinili. Když však četné krádeže z blízkosti i z dále vyšly najevo, přišli 2 četníci, aby Klapku zatkli. Rafinovaný tento člověk věděl si však hned pomoci. Aby ho četníci nemohli najíti, utekl ze světnice a schoval se do komína. Četníci prohledali celé stavení, avšak nikde ho nemohli najíti. Konečně jim napadlo nahlédnouti do komína, kde ho skutečně spatřili. Měl v úmyslu komínem seskočiti na střechu a po silnici prchnouti, z té příčiny vystrčil několikrát sazemi pomazaný obličej a hlavu, poněvadž ale u slavobrány stálo mnoho lidí, nedodal si ke skoku odvahy. Na několikrát vyzvání strážců bezpečnosti, aby slezl, neuposlechl. Když

četníky přešla trpělivost, vyzvali ho naposled, aby slezl, jinak že do něho střelí. Po tomto ultimátním rozkazu sešplhal a v poutech odveden ke krajskému soudu, který mu za odměnu vyměřil 2letý žalář. Pak to Klapka doklapal. Stavení potom koupil Boh. Smítal. 1918 ubytována děvčata z Prahy u Kadleců, Smékala Fr. a u Planičků, poněvadž v Praze byla velká nouze o potraviny.

8. 1. 1918 Wilson, pres. Amer. vydal program světového míru. 13. IV. shromáždili se v Praze zástupci všech vrstev nár., aby složili přísahu, že v boji o samostatnost českou neustanou, dokud nezvítězí. 16. X. císař Karel vydal manifest, jímž ohlašoval přeměnu Předlitavska ve spolek států národních, které však Nár. výbor v Praze odmítl. 18. 10. Masaryk, uveřejnil slavnostní prohlášení čes. nezávislosti, motivované hlavně proradou Habsburků na právech čes. národa a obsahující již nárys ústavy příští demokratické republiky. Wilson téhož dne podal do Vídně zničující odpověď, která znamenala konec Rakouska-Uherska. V armádě nastala nekázeň a demobilizace, vlivy bolševictví pracovaly k rozvratu. Císař Karel žil z počátku jako soukromník v Rakousích, v březnu násled. roku uchýlil se do Švýcar. Později odvezen s rodinou do města Funchalu na ostrově Madeiře, kde 1. IV. 1922 zemřel. Po pádu monarchie velká část pokladů propašována z Vídně do Švýcar. 14. XI. nár. shromáždění o 270 členech sestoupilo se v Praze. Téhož dne prohlášeno, že rod habsbursko-lotrinský na věčné časy zbavuje se všech práv na trůn český a vyhlášena republika. Doživotním prezidentem byl zvolen jednomyslně prof. T. G. Masaryk, rodem z Hodonína, který se vrátil do Prahy 21. XII. Pokryl varšavské války a nehybnoucí zaslouhy.

1. XII. 1919 ve Zvoli zřízena četnická stanice, Fr. Planičková platila 25 Kč pokuty za mletí bez lístku. Vydány nové pozemkové zákony ohledně vyvlastnění velkostatků. V obci zdejší vyvlastněn pozemek arcib. panství olomouckého p. č. 874/2 v přibližné výměře 3 měřic a přidělen po dílech Janu Jányšovi, škole, Ant. Žákovi, Karlu Žákovi, Janu Kadlecovi, Janu Svačinovi a Ant. Šnejdrovi v r. 1923. Též byly vyvlastněny panské louky knížete Lichtenštejna v rozměru ca 40 měřic a přiděleny 14 občanům. Obec Teodorov přistoupila za člena melioračního družstva. 4. V. generál Milan Štefaník vrátil se v aeroplanu z Itálie, aby takřka před očima očekávající matky našel smrt v troskách zřítivšího se letadla. V květnu t. r. vpadli náhle na Slovensko Maďari, posláni tam vládou maďarskou. Čsl. vojsko a Sokolové uhájili tuto drahou zem. Z obce zúčastnil se Zdeněk Fridrich. 28. VI. uzavřen mír versailský v babylonské směsi 30 národů. 19. XII. zřízena komise pro zabírání bytů (Josef Nevtipa, Ad. Šebesta, Fr. Bartoš, Jos. Pavlík, Fr. Müller, Fr. Hybner). Současně zřízena noční občanská hlídka. Vykonána volba do konkurenčního kostelního výboru a do výboru zdravotního. 1920. Zákonem ze dne 20. I. 1920 sb. z. XVI. a 17. II. č. 80 nařízeno každé politické obci založit a vésti pamětní knihu obecní. Legionáři. První pluk sibiřský, který se proslavil nejvíce v bojích o naše osvobození, vrátil se do vlasti a byl slavnostně a s nadšením v Praze uvítán. 1920. V obci zvolena propagační komise k upisování 4 ½ % prémiové půjčky. Za chyceného kapra v obec. rybníce platil Fr. Maňka pokutu 50 Kč, Jan Vařeka za lesní puch 12 Kč. Obec Rájec upsala na IV. st. půjčku jako privilegovaná právní osoba 23 100 Kč. K hrazení válečných půjček vypůjčila si obec z místní Raiffeisenky obnos 28 000 K. Osvětlení obce stálo 559,40 Kč. Nová poslanecká sněmovna bude mít 300, senát 150 poslanců. Nár. shromáždění schválilo Ústavu Čsl. republiky. Americkou pomocnou akcí vařeno na dvoře školním kakao a polévky pro chudou mládež školní. Zřízena komise pro vydávání lístků pro moučné výrobky ze stávajících 3 polit. stran. Vešla v život církev čsl. 26. V. národní shromáždění zahájilo svou činnost. Pan prezident dal polit. provinilcům milost. Zrušena obecní robota v Teodorově, obec. hospodářské práce budou se honorovati 2 Kč za 1 hodinu. Obec Rájec ocenila svůj majetek takto: role 15 000 Kč, louky 105 000 Kč, zahrady 2 500 Kč. Pastviny 30 000 Kč, les 9000 Kč, vody 8 000 Kč, budovy 100 000 Kč, obec. váha 20 000 Kč = 289 500 Kč. Obecní zahrádka blíž Ant. Hornýše pronajata O. S. ku cvičení na 2 roky.

1921 dvěma nočními hlídačům (Vil. Pospíšil, Jan Pelc) stanovena roční odměna 700 Kč, usneseno plat na ponocného hraditi obec. přirážku. Porodní asistentce Marii Kolčavové stanovena roč. odměna 40 Kč (ve Zvoli). Zvolena nákazová komise. Začali se zřizovati menšinové školy (v Jestřebičku aj.). Zřízena čes. universita a škola zvěrolékařská v Brně. 10. VII. Jos. Dosihač přijat s rodinou do svazku obce. Opraveny břehy Sázavy a zřízen průplav nákladem 5 000 Kč, práci provedl Jan Štrampach.

25. I. 1922 provedena volba místní škol. rady. V roce tomto i později sbíráno na zlatý poklad republiky. 5. VI. 1922 schváleno udělení hostinské koncese Ad. Hányšovi. 17. IX. 1922 – spojovací cesta do Jestřebí spravována a rozšířena. Prodána obec. zahrádka Janu Maixnerovi a Jos. Haislerovi. Družstvu pro zužitkování ovoce povoleno obecní radou postavit sušárnu, za každý 1 m² platí ročně 10 h do pokladny obecní. 27. XII. 1922 koncem prosince vrátili se potomci čes. emigrantů ze Zelova, Lodi a Volyňska na Velký Dvůr do Zábřeha.

1923. Počátkem t. r. řádila zde chřipka, kterou trpěli muži, ženy i děti. Začíná zimnicí, pocitem nevolnosti, horečkou, bolestí v kříži a údech. Rýma, kašel, bolesti v krku jsou příznaky. Nemoc trvá několik dní. Nikdo nezemřel nemocí touto, i v roce následujícím se opakovala. Vysázeny lesní stromky v ceně 351, 60 Kč. 7. VII. 1923 pro členy obec. zastupitelstva stanoveno cestné do Zvole a Zábřeha 5 Kč, Olomouce 20 Kč, Brna 40 Kč, Prahy 100 Kč. Starostovi vyměřena roční odměna 200 Kč, náměstkovi a radním po 100 Kč. 28. X. 1923 vláda čsl. rep. stanovila 28. říjen za Svátek Svobody. Před Vánocemi pořádal kroužek ruských studentů a studentek večírek se zpěvy a tanci v hostinci u Čulíků (nájemce Ferd. Neubauer).

Od 1. října 1902 do 31. prosince 1924 přijala místní rolnická mlékárna 6 369 308 l mléka. U školy opravena zbořená hráz při potoce. 6. II. 1924 zvolena dozorcí dobytčí komise (Ant. Žák, Fr. Hikl, Jan Jányš, Fr. Müller). 6. IV. 1924 na III. výstavu hospodářského zvířectva v Lukavici darovala obec 100 Kč. 13. V. 1924 obecní zastupitelstvo se usneslo, že dá vně i vnitř opravit zvonici na návsi. 23. V. 1924 při státní dráze vykonán projekt odvodňování za úřadování okres. vrchního geometra. 14. VI. 1924. kroužek ruských studentů pořádal u Čulíků večírek se zpěvy a tanci, hráno na balalajky. 26. X. – 28. X. 1924 pořádána první česká živnostenská výstava v Mohelnici. 4. XI. v Zábřeze zemřel známý severomoravský vlastenec český JUDr. Frant. Indra, rodák ze Zvole. Otevřel v r. 1871 v Zábřeze advokátní kancelář a věnoval se horlivě národní práci ve městě i kraji zněmčelém germanisátorem Brassem. Příčiněním dra Indry založena v Zábřeze Občanská beseda, Občanská záložna, gymnasiální Matice zábřežská aj. 1. XII. jel první ověřený vlak po trati dvojkoľejné dráhy. 21. XII. Mor. zemský výbor vyhověl stížnosti Jana Maixnera a soudruhů ze dne 21. prosince 1924 dle usnesení obec. zastupitelstva z 8. XII. 1924 ohledně koupi sušárny a usnesl se nařízením jako nezákonné zrušiti (č. III. 1924 13/1, 16/2 1925). V r. 1924 odhlasovala vláda rep. čsl. řadu zákonů, byly vyřízeny staré válečné půjčky, odhlasován zákon o ochraně vkladatelů, zákon proti úplatkům, o náhradě škod vzniklých válkou, zákon o samostatném hospodaření státních podniků, zákon o sociálním pojišťování a t. d. 20. VI. 1924 po kolaudaci začalo se choditi a jezdit po nově zřízené silnici a mostě přes dráhu blíž „Nové“ u Rájčka. Obecní zastupitelstvo v Rájci usneslo se v t. r. na následujícím: 1) Kdo požádá obecní komisi, zaplatí 5 členům 10 Kč, celému výboru 30 Kč. 2) Na živelní pohromu v okrese prostějovském věnovalo se 150 Kč, Klárově ústavu slepců v Praze 20 Kč. 3) Po sloučení obcí všichni majitelé domů v Teodorově, kteří obdrželi nová čísla domovní, opatří si je vlastním svým nákladem.

4. I. 1925 hasičský spolek pořádal ples u Čulíků, dosud jest zvykem, že hasiči chodí na sv. Floriána na mši sv. korporativně do Zvole. Anton Žák byl zvolen předsedou mlékařského družstva. Dlouholetým a zasluhujícím předsedou před ním byl Fr. Hybner. 8. I. 1925 zemřel dr. Richard Indra, advokát v Zábřeze, jenž byl po převratu prvním českým starostou tohoto města. 7. III. žáci oslavili v sále pí Čulíkové 75leté narozeniny pana prezidenta Tomáše G. Masaryka zpěvem a jednoaktovkou. Učitel Rašín přednášel o životě prezidentově a mimo to předváděl světelné obrazy (Dánsko – Krásy hradů a zámků a j.) Obecní strážník. 6. I., 24. IV. a 8. V., v tomto období byl obecní strážník Ant. Šneider adjustován uniformou. Hostinský Ad. Hányš vozil na sv. Josefa led z místního rybníka do své lednice. 4. IV. vykonána za řízení starosty Ant. Balcárka volba místní školní rady. Předsedou zvolen Petr Bartoš, ostatní členové: Jan Maixner, Ig. Sadil a Jan Fričar. 7. IV. Jan Kadlec, Jan Svačina a cestář Jan Horáček vzpřímili hodně nakloněný kamenný památník v Rájci do polohy vertikální. 11. V. odpoledne řádila velká bouře s prudkým deštěm s drobnými kroupami za oslnivého blýskání, avšak bez vážné nehody, jinde natropila mnoho škody. 12. V. v Lukavici byla výstava hospodářského zvířectva pořádaná hospodářským spolkem okresu zábřežského

za spolupůsobení odboru svazu chovatelů dobytka na sev. Moravě. Z Rájce předvedl Hynek Jányš 3 ½ r. starou krávu plemene bernsko-hanáckého červeně strakatou, na níž dostal první cenu 50 Kč. Dle soupisu v tomto měsíci zhotoveného bylo v místní obci 216 kusů hovězího dobytka. V květnu vyskytnul se mezi dětmi černý kašel. V témže měsíci zavedl mne p. Jindřich Novotný, jenž se o kroniku zajímá, do lesa „Boří“ na jehož pokraji as před 60-70 lety pálivali někteří občané zdejší kolomaz ze smolných krčů borových. Kruhovité ono místo s dolinkou ve středu jest dosud patrné a zřetelný jest i žlábek v zemi vykopaný, po kterém kolomaz odtékala do nádob. Kolomaz potom prodávali v místě a rozvázeli ji do okolních obcí. V lese na „Zezulce“ ukázal mi dva prohloubené hroby, které věští, že za starých dob byli tam pochováváni samovrazi a oběšenci. Dřívější lesníci zdejší udržovali mezi sebou tradici, že těchto místních jest velmi smutno a že nikdy se jim nepodařilo při jakémkoliv honě nějakého zajíce zde uloviti, sám jsem slyšel od lesního Heimerle domněnku tuto vypravovati. Koncem XIX. st. rozprodány byly pozemky tří větších usedlostí z Rájce, které po výtce zakoupili občané teodorovští. Následkem toho musely se ku krytí obecních potřeb v Rájci vybírat vždy větší přirážky. Aby se tomu předešlo, žádala obec rájecká za starosty Jana Loučného ku přání obecního zastupitelstva, aby dosavadní katastr obce Velko-Rájecké rozdělen byl ve dvě katastrální obce: Rájec a Teodorov. Zemský výbor však výnosem ze dne 31. května 1893 č. 22540 rozdělení toto zamítnul, poněvadž s rozdělením obecní výbor v Teodorově nesouhlasil. Věc však neusnula, neboť i později v r. 1899 bylo o tom jednáno. Obě obce musely se srovnati v tom, které pozemky mají býti každé obci připsány s udáním čísla katastrálního a výměru jednotlivých pozemků, též měl býti připojen situační plán z katastru, v němž zamýšlené oddělení bylo již naznačeno. Jednání bylo spojeno s velkými výlohami. Na radu vyšších úřadů bylo však od věci upuštěno a vše zůstalo jak dosud při jednotné katastrální obci Rájec. Dne 1. června 1925 zemřel Antonín Bartoš, bývalý starosta obce Teodorova v l. 1904-1906, kterého jsme za deště a bouře na úmrtním voze doprovodili na hřbitov zvoleský.

Dětský domov. Dne 7. června 1925 konala okresní péče o mládež v Zábřeze slavnost otevření dětského domova a zahájení výstavky. Odpoledne byla pak velká slavnost a koncert voj. hudby šumperské ve prospěch okres. dětského domova na sokolské zahradě. Účast z místní obce nepatrná.

Usazení reemigrantů. V blízkosti města Šumperka ve zněmčelé obci Víkřovicích bylo usazeno na 20 rodin čes. reemigrantů z Polska a Ruska a bylo jim přiděleno 180 ha zemědělské půdy, upraveny hospodářské budovy a poskytnuty nové hospodářské usedlosti, na nichž tyto rodiny od r. 1925 hospodaří.

Oprava zvonice. Dle usnesení obec. zastupitelstva ze dne 13. V. 1924 opravena byla v červnu 1925 zpustlá zvonice zevně. Opravu provedl stavitel p. Hynek Janů a spol. v Zábřeze za řízení místního rodáka Jana Štrampacha.

Dne 10. června t. r. podnikla místní škola s 11 žáky zájezd do Prahy s prozat. správcem školy p. Hynkem Rašínem a sl. Annou Rulcovou, dcerou místní obchodnice. Dne 17. června vykonal p. Jos. Hachla, učitel nábož. s 28 školními dětmi pouť vlakem na sv. Kopeček.

Letos byla úroda na lukách velmi vydatná a bohatá, senoseč však provázena byla častými dešti.

V. Fridrich, říd. učitel v. v. daroval obci 11 plakety s 5 projektily z doby světové války.

Výpis z druhé kroniky obce Rájec

Rok 1927. Poněvadž dosavadní kronikář p. Valentin Fridrich, říd. učitel na odpočinku, byl již delší dobu nemocen, byl jsem já, František Heger, ve schůzi obec. zastupitelstva dne 18. dubna 1927 ustanoven jeho pokračovatelem. Funkci tuto jsem zatímne přijal a začínám rokem 1927. Tím je vysvětlena krátká mezera mezi ukončením I. dílu kroniky a začátkem dílu tohoto.

Narodil jsem se 9. března 1887 v Teodorově, vystudoval celé gymnasium v Zábřeze, pak učil 4 leta na zdejší obecné škole a od r. 1912 jsem odborným učitelem na dívčí měšťan. škole v Zábřeze. Bydlím v Rájci ve vlastním hospodářství č. 83.

Místní události. Rok 1927 nebyl na události místní zvláště bohatý. Celkem klidně plynul tak život naší obce, vzrušován jsa několika čistě místními a národními událostmi. Občanstvo naše, z největší části zemědělské, žije po většinu roku svým klidným životem, takže nějakých nápadných změn v roce bývá jen vzácně. Sluší snad zaznamenati, že opět jedna hospodářská usedlost v naší obci byla rozprodána. Majitel její Frant. Hlkl v létě rozprodal své pozemky i stavení a odstěhoval se z obce. Zaznamenávám to úmyslně, poněvadž takovéto změny v obcích tvoří po letech nejzajímavější kapitolu kulturních dějin nejen každé obce, ale i celého národa. Co není napsáno, snadno se zapomíná. Jak by nás dnes zajímalo všechno to, co se v naší obci dalo od jejího vzniku i v tomto ohledu. Jistě bychom se dověděli, které rady jsou tu usedlé od samých začátků obce – bylo by jich jistě málo, ale snad by se přece některý našel.

Zmínky zasluhuje, že ačkoliv se ve všech okolních obcích hojně staví – co jen přibýlo staveb za dobu naší paměti! – u nás je v tom ohledu dosud naprostý klid. Až na nějakou tu stodolu nebo méně významnou opravu nebylo v dlouhých posledních letech kromě dvou domků u silnice k Zábřežu vystavěno vůbec nic! Musíme také uznat, že není v naší obci ani vhodných stavebních míst.

Přírodní zjevy. I přírodní zjevy v naší obci a jejím okolí byly celkem normální. Jen začátkem května po dlouhých dubnových deštích rozvodnily se řeky severomor., hlavně Morava, ale také Děsna, a způsobily v některých krajích značné škody. U nás byly zatopeny jen louky, poněvadž tráva nebyla ještě příliš vysoká, nebylo to porostu lučnímu na škodu, i když se na některých místech musely louky znovu čistit.

Hned po těchto dlouhých deštích a záplavách nastala rychlá změna v počasí, a tak dne 12. května t. r. dostavil se silný – více než 5 stupňový mráz, který rázem zničil miliony květů třešňových, švestkových, jabloňových, ořechových, a tak učinil konec slibné úrodě ovocné tohoto roku. Nejméně byl poškozen květ hruškový. Ořechy byly i s listím spáleny tak důkladně, že musely úplně znova vyhánět. I zelenina a rané zeměplodiny pomrzly.

Příštího dne 13. května nastaly sněhové vánice a mrazy, ovšem již slabší, opakovaly se dále. Až do konce měsíce května trvalo takovéto chladné, vývoji rostlinstva neobyčejně nepříznivé počasí. I květy žita, ač ještě v kláskách, byl na některých místech, zejména poblíž vody, až do 50 % poškozen, takže výnos zrna z takových pozemků byl velmi malý.

Právě před samým začátkem žni – 13. července odpoledne – přihnala se nad naši obec prudká bouře, která byla spojena – opět po několika letech se značnějším krupobitím. Hlavně byly postiženy pozemky na jih od obce směrem ke Zvoli. Kolem Zvole byl vůbec střed krupobití. V Zábřeze např. se kroupy vůbec neukázaly. U nás rozbita byla nať řepková, částečně i bramborová, hodně vytloučen ječmen a zpřelámáno žito. Pšenice utrpěla nejméně. Také letorosty ovocných stromů byly poškozeny. Okenní tabule vytloučeny nebyly. Od té doby až do konce roku bylo počasí úplně normální.

Úmrtí kronikáře V. Fridricha. Ve středu dne 13. dubna 1927 zemřel v 71. roce svého života zasloužilý bývalý zdejší řídící učitel a zakladatel obecní kroniky p. Valentin Fridrich. Budiš ho i tuto čestně vzpomenu. Odchoval obci tři generace a byl vždy všem svým spoluobčanům a bývalým žákům poctivým rádcem. Srostl s naší obcí tak, že i na svém krátkém odpočinku zde mezi námi žil. Pohřeb jeho byl o velikonoční neděli dne 17. dubna za neobyčejné účasti všeho našeho občanstva i celého okolí. Trvalá paměť jeho světlé památce.

Nová silnice. 8. prosince t. r. vyměřována trať nové silnice, která má spojovati Rájec a Leštinu, aby se mohly zhotovit plány pro její stavbu. Nutno uznat, že je této silnici jakožto důležité spojovací cesty mezi oběma obcemi opravdu potřebí. Ač se potřeba této silnice již dávno pocítovala, přece bezprostřední popud vyšel letos z jara od Ústředí starostenských sborů na Moravě, které žádá obec, aby sdělila přání, tužby a nejnaléhavější potřeby své. A tak na prvním místě žádána podpora stavby silnice Rájec – Leština v tom smyslu, aby bylo působeno na Leštinu, aby nečinila námitek proti